

Nr 116.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa åtgärder för förstärkning av landets ekonomiska försvarsberedskap; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, frågor angående anvisande av medel till vissa åtgärder för förstärkning av landets ekonomiska försvarsberedskap samt anför därvid följande.

De ärenden, som nu skola behandlas, äro av den natur att en fullständig redogörelse för desamma icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Närmare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

1.

I en till handelsdepartementet den 17 februari 1951 inkommen skrivelse har riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap framlagt förslag om anordnande av bombsäker cisternanläggning för smörjoljor och bombsäker smörjoljefabrik. I skrivelsen framhålles, att då vår smörjmedelsförsörjning

under normala förhållanden är baserad på import, avbrott i tillförseln lätt medföra svårartade rubbningar inom åtskilliga betydelsefulla områden av samhällslivet, exempelvis för krigsmakten, jordbruket, industrien och kommunikationsväsendet. Av praktiska och ekonomiska skäl anses vår försörjningsberedskap med avseende å smörjmedel böra till väsentlig del bygga på beredskapslagring av basoljor, vilka kunna upparbetas till olika behövliga smörjoljekvaliteter. För höjande av beredskapen bör enligt riksnämndens mening staten anordna en bombskyddad anläggning för beredskapslagring av basoljor och samtidigt iordningställa bombskyddade utrymmen m. m. för en fabrik för smörjoljetillverkning. Erforderligt markområde ställes utan kostnad för statsverket till förfogande av vederbörande kommun, som även bl. a. på vissa villkor lämnar ett bidrag av 150 000 kronor till anläggandet av erforderlig brygga. Preliminärt avtal härom har ingåtts mellan kommunen och riksnämnden. Avsikten är att ett enskilt företag skall hyra fabriken och samtidigt handha vården av det statliga beredskapslagret. Överenskommelse härom har preliminärt träffats mellan företaget och riksnämnden. De sammanlagda bruttokostnaderna för statsverket för hela anläggningen — utan avdrag för kommunens del — beräknas av riksnämnden till 6 375 000 kronor, varvid kalkylerna utgå från prisläget i september—oktober 1950. Riksnämnden räknar med att minst ca 4 050 000 kronor av statsverkets nettokostnad av (6 375 000 — 150 000 =) 6 225 000 kronor kunna amorteras medelst från anläggningen inflytande inkomster. Avskrivningsmedel beräknas därför av nämnden bliva erforderliga för allenast ca 2 175 000 kronor. För att kunna påbörja anläggningen under nästa budgetår hemställer riksnämnden att för ändamålet under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1951/52 anvisas ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor. Till frågan om erforderligt avskrivningsanslag avser nämnden att återkomma framdeles, då behovet av avskrivningsmedel säkrare kan överblickas.

Departementschefen. I likhet med riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anser jag, att åtgärder böra vidtagas för att höja vår beredskap i fråga om försörjningen med smörjoljor. Härför tala erfarenheterna från det senaste kriget, då vårt land led brist på smörjoljor och bl. a. måste tillgripa en mycket dyrbar tillverkning av inhemska smörjmedel ur tjära, vilka likväl voro av sämre kvalitet än motsvarande importsmörjoljor. Den av riksnämnden förordade anläggningen för bombsäker förvaring och tillverkning av smörjoljor synes böra komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med nämndens förslag i ämnet. Med prisläget i september—oktober 1950 som utgångspunkt uppgå enligt riksnämndens beräkningar de sammanlagda bruttokostnaderna för anläggningen till 6 375 000 kronor. För nästa budgetår har riksnämnden begärt ett anslag av 1 500 000 kronor. Med hänsyn bl. a. till nödvändigheten att ha tillgång till medel för erforderliga förskottslikvider vid beställning av viss materiel synes det icke vara möjligt att beskära den äskade medelsanvisningen. Jag tillstyrker därför, att 1 500 000 kronor

anvisas för budgetåret 1951/52. Anslaget, som bör ha investeringsanslags natur, torde benämnas Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m. och föras under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Frågan om avskrivningsanslag kommer i ett annat sammanhang att anmälas av chefen för finansdepartementet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.* för budgetåret 1951/52 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

2.

År 1950 beslöt riksdagen (prop. nr 181; r. skr. nr 160) i anledning av framställning från riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap att anvisa medel till påbörjande av en bombsäker oljelagringsanläggning, som beräknas draga en sammanlagd kostnad av 14 700 000 kronor. I en till handelsdepartementet den 22 februari 1951 inkommen skrivelse har *riksnämnden* föreslagit, att staten skall anordna ytterligare en bombsäker cisternanläggning för flytande bränslen m. m. jämte vissa utrymmen för lagring av fatvaror. Såsom skäl härför återopas vikten ur beredskapssynpunkt av att tillgången på bombsäkra utrymmen för förvaring av bil- och flygbensin, motorbrännolja m. m. inom viss del av landet blir större än vad nu är fallet. Samtidigt framhålles, att förutsättningar saknas att statsbidragsvägen på lämplig plats inom området åstadkomma en sådan anläggning genom kommunal eller enskild försorg. Anläggningskostnaderna för den av riksnämnden föreslagna nya cisternanläggningen beräknas på grundval av prisläget vid årsskiftet 1950/51 till 10 500 000 kronor. Av beloppet böra enligt riksnämndens mening 500 000 kronor anvisas för nästa budgetår i form av ett investeringsanslag under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Det sammanlagda medelsbehovet för engångsavskrivning av anläggningskostnaderna beräknas av riksnämnden under vissa angivna förutsättningar till i runt tal 3 000 000 kronor. Nämnden äskar dock icke nu något avskrivningsanslag utan avser att återkomma till denna fråga framdeles, då behovet av avskrivningsmedel säkrare kan överblickas.

Enligt riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap mening bör det övervägas, huruvida det icke skulle vara lämpligt att i anslutning till den planerade nya cisternanläggningen anordna ett bombskyddat lagerrum för torrgods. Riksnämndens avsikt är att återkomma till denna fråga, sedan vissa undersökningar i ämnet slutförts. De förut angivna kostnaderna för den nya cisternanläggningen inbegripa icke några kostnader för magasinsutrymmen för torrgods.

Departementschefen. Ur beredskapssynpunkt är det av vikt att tillgången på fullträffsäkra utrymmen för lagring av flytande drivmedel m. m. inom vissa delar av landet blir större än vad som för närvarande är fallet. Jag tillstyrker att den av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap nu föreslagna bombsäkra cisternanläggningen jämte utrymmen för viss förvaring av fatvaror kommer till stånd. Med prisläget vid årsskiftet 1950/51 såsom utgångspunkt beräknas totalkostnaderna för anläggningen till 10 500 000 kronor. För att möjliggöra anläggningens påbörjande torde för nästa budgetår böra anvisas det av riksnämnden för ändamålet begärda beloppet, 500 000 kronor. Anslaget, som bör ha investeringsanslags natur, torde benämnas Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning och föras under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Frågan om avskrivningsanslag kommer i ett annat sammanhang att anmälas av chefen för finansdepartementet.

Projektet att i anslutning till den nya cisternanläggningen anordna bombsäkra utrymmen för lagring av torrgods torde få prövas, sedan riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap slutfört undersökningarna rörande ifrågavarande magasinsutrymmen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1951/52 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

3.

Vid anmälan i årets statsverksproposition (bil. 31 s. 6 och 7) av frågan om anslag för nästa budgetår till anordnande av den förut under 2. omnämnda, av 1950 års riksdag beslutade oljelagringsanläggningen meddelades, att riksnämnden igångsatt en undersökning av möjligheterna att i anslutning till ifrågavarande cisternanläggning anordna ett bombskyddat lagerrum för andra varor än flytande bränslen. Samtidigt framhölls, att medelsbehovet för de arbeten på lagerrummet, som kunde komma att utföras under nästa budgetår, icke, såvitt då kunde bedömas, bleve av större omfattning än att kostnaderna härför kunde bestridas av det för oljelagringsanläggningen äskade anslaget. Slutlig ställning togs emellertid icke i statsverkspropositionen till frågan om inrättande av det ifrågasatta lagerrummet, utan avgörandet uppsköts till dess att närmare beräkningar framlagts rörande kostnaderna för lagerrummet.

I en till handelsdepartementet den 16 februari 1951 ingiven skrivelse har riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anmält, att projekteringen av bergrumsmagasinet numera avslutats och att kostnaderna för lagerrummet med därtill hörande anläggningar kunna beräknas till 1 055 000 kronor, varav 175 000 kronor avse iordningställande av en tillfartsväg. Kalkylerna bygga på prisläget den 15 december 1950. Med hänsyn till planerna

för bedrivandet av byggnadsarbetena vid oljelagringsanläggningen anses det lämpligt, att sprängningen av magasinstrymmet påbörjas först efter utgången av budgetåret 1951/52. Den planerade tillfartsvägen till magasinet anses däremot böra komma till stånd redan under nästa budgetår, enär därigenom transporter till och från arbetsplatsen skulle underlättas. I överensstämmelse med de tidigare gjorda beräkningarna förklarar riksnämnden, att några särskilda medel till lagerrummet med därtill hörande anläggningar icke behöva anvisas för nästa budgetår utan att kostnaderna för de vägarbeten, som böra utföras under budgetåret 1951/52, kunna rymmas inom ramen för det till oljelagringsanläggningen äskade anslaget. Då riksdagens medgivande bör inhämtas till anläggandet av lagerrummet jämte tillfartsväg m. m., hemställer riksnämnden att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att lämna medgivandet i fråga.

Departementschefen. Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har väckt frågan om anordnande i anslutning till den oljelagringsanläggning, som beslöts av 1950 års riksdag, av ett bombskyddat lagerrum för andra varor än flytande bränslen. Av det förut anförda framgår, att enligt planerna för arbetena på lagerrummet — vilket beräknas draga en sammanlagd kostnad av 1 055 000 kronor — allenast en tillfartsväg till magasinet, kostnadsberäknad till 175 000 kronor, skulle utföras under nästa budgetår. Denna väg skulle samtidigt i viss utsträckning underlätta arbetet på cisternanläggningen. Kostnaderna för vägen beräknas kunna rymmas inom ramen för anslaget till Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning. Under angivna förhållanden synes det icke vara anledning att nu taga slutlig ställning till hela frågan om lagerrummets utförande. Jag inskränker mig i detta sammanhang till att tillstyrka, att den planerade tillfartsvägen iordningställes. Därest riksdagen lämnar sitt medgivande därtill, torde kostnaderna för vägens utförande få bestridas från anslaget till oljelagringsanläggningen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva att kostnaden för den av mig tillstyrkta väganläggningen må bestridas från investeringsanslaget till Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning.

4.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har därjämte i en till handelsdepartementet den 20 februari 1951 ingiven skrivelse föreslagit vissa åtgärder för att förbättra mottagningsförhållandena för den import, varav Sverige har behov i händelse av krig. De föreslagna åtgärderna hänföra sig dels till hamnar och farleder och dels till kommunikationerna till lands. I skrivelsen äskar riksnämnden anslag till följande ändamål för budgetåret 1951/52, nämligen *dels* 120 000 kronor till anskaffning av förtöjningsmateriel m. m., *dels* 175 000 kronor till anskaffning av radararteriel, *dels* 200 000 kronor till materielanskaffning för vissa farleder, *dels*

6 000 kronor till tryckning av sjökort, dels 125 000 kronor till anskaffning av viss reservmateriel, dels 100 000 kronor till anskaffning av viss reparationsmateriel, dels ock 1 000 000 kronor till statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen. Det sammanlagda belopp, som i detta sammanhang äskas för nästa budgetår, uppgår således till 1 726 000 kronor. I fråga om materielanskaffningen för vissa farleder samt anskaffningen av viss reservmateriel begär riksnämnden dessutom bemyndigande att beställa materiel för ytterligare respektive 200 000 kronor och 125 000 kronor. Totalkostnaderna för statsverket för de anskaffningar m. m., varom här är fråga, uppgå sålunda till (1 726 000 + 200 000 + 125 000 =) 2 051 000 kronor.

Departementschefen. De av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap föreslagna anskaffningarna m. m. äro avsedda att förbättra eller trygga mottagningsförhållandena för vår import i händelse av krig. Jag tillstyrker, att anslag anvisas för nästa budgetår till de av riksnämnden föreslagna ändamålen. Anslagen synas böra utgå med de av nämnden äskade beloppen och böra få reservationsanslags natur. Vad angår anslaget till statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta, vilka för krigsförsörjningen viktiga anläggningar som böra främjas genom bidrag från anslaget. Kungl. Maj:t torde jämväl få bestämma villkoren för bidragens åtnjutande. Beträffande den föreslagna materielanskaffningen för vissa farleder samt anskaffningen av viss reservmateriel böra vederbörande myndigheter, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, få beställa den äskade materielen i dess helhet, fastän anslagen för nästa budgetår endast täcka halva materielkostnaden. Återstående belopp torde få anvisas senare.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under tionde huvudtiteln för budgetåret 1951/52 anvisa

a) till *Anskaffning av förtöjningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 120 000 kronor;

b) till *Anskaffning av radarmateriel* ett reservationsanslag av 175 000 kronor;

c) till *Materielanskaffning för vissa farleder* ett reservationsanslag av 200 000 kronor;

d) till *Tryckning av sjökort* ett reservationsanslag av 6 000 kronor;

e) till *Anskaffning av viss reservmateriel* ett reservationsanslag av 125 000 kronor;

f) till *Anskaffning av viss reparationsmateriel* ett reservationsanslag av 100 000 kronor samt

g) till *Statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen* ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

5.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har vidare i en till handelsdepartementet den 5 januari 1951 inkommen skrivelse framhållit, att oljedistributionen vid krig försvåras genom avbrott på järnvägslinjerna. De vid sådana avbrott erforderliga kringgångstransporterna kunna ordnas på olika sätt. I skrivelsen har riksnämnden hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas ett reservationsanslag av 80 000 kronor för anskaffning av och försök med en utrustningssats av materiel för anordnande av kringgångstransporter av oljor. Därest utrustningen befinnes ändamålsenlig, avser riksnämnden att återkomma med äskande om anslag för anskaffning av ytterligare ett antal utrustningssatser.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap för nästa budgetår äskade medelsanvisningen för anskaffning av och försök med en utrustningssats av materiel för kringgångstransporter av oljor vid avbrott på järnvägslinjerna. Anslaget, som bör ha reservationsanslags natur, torde benämnas Åtgärder till tryggande av drivmedelsförsörjningen i krig.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder till tryggande av drivmedelsförsörjningen i krig* för budgetåret 1951/52 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1.—5., med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Nordell.